

Tillæg til »Vore Kirkegaarde« XIII Nr. 12

FORENINGEN FOR KIRKEGAARDSKULTUR

Nye Medlemmer.

Afdeling A.

- 185 Holsted Menighedsraad.
186 Skibby Menighedsraad.

Afdeling B.

- 40 Det kgl. danske Haveselskab.

Afdeling C.

- 694 Hr. Stenhuggermester Karl Rasmussen, Silkeborg.
695 Hr. Stenhuggermester H. Sørensen, Kolding.
696 Hr. Kirkegaardsgartner V. Munk Andersen, N. Strandvej 311, Hornbæk.
697 Hr. Entreprenør N. Wolf, Keldbjerg, Rinkeæs.
698 Hr. Kirkegaardsinspektør Carl Thorsen, Ringsted.
699 Hr. Gartner A. Sørensen, Graasten.
700 Kommunegartneren i Aalborg.

FRA DANSKE KIRKEGAARDE

- 14/9 (Bornholms Soc. Dem.): Reguleringen af Klems Kgd. er nu færdig.
17/9 (Herning Avis): H. J. Poulsen har 1. Oktbr. været Graver ved Herning Kgd. i 40 Aar.
21/9 (Bornholms Tid.): Kapellet paa Nyker Kgd. bygges om.
22/9 (Aalborg Stiftstid.): Dronninglund Kgd. er bleven kloakeret og forsynet med Flisegange m. m.
24/9 (Kbh. Avis): Taarbæk Kgd. skal udvides.
25/9 (Hjørring Soc. Dem.): Frederikshavn Kgd. lukkes i Fremtiden ved Mørkets Frembrud.
4/10 (Roskilde Tid.): Tre Roskilde-Kirker og Kirkegaarde.
4/10 (Aalborg Stiftstid.): I Aalborg begravnes der fremtidigt kun paa den nye Kgd.
4/10 (Skagens Avis): Skagens Kommune faar Lov at faa 10,155 m² til Udvidelse af Kgd.
7/10 (Roskilde Tid.): Weyses Grav.
7/10 (Vestloll. Avis): Vil Hr. Date bygge Drivhuse paa Kgd. i Nakskov?
7/10 (Bornholms Avis): Af Klems Kgd.s Historie.
10/10 (Holbæk Amts Venstrebl.): Hørby Kgd. maa restaureres efter Vinterens Ødelæggelser.
12/10 (Hejmdal): Tønder Kgd. skal reguleres.
14/10 (Nakskov Tid.): Købelev Kgd. søges udvidet.
15/10 (Vendsyssels Venstrebl.): Der skal indrettes Krematorium i det ny Kapel paa Hjørring Kgd.
15/10 (Randers Dagbl.): Mørke Kgd. Udv. er snart færdig.
17/10 (Kolding Soc. Dem.): Omkr. Gjesten Kgd.s Udvidelser er der sat et smukt Stengærde.

21/10 (Holstebro Soc. Dem.): Foreningen af Kirkegaardsinspektører har holdt Møde i Odense.

21/10 (Ringkøbing Amtstid.): Vandborg Kgd. er bleven udvidet.

23/10 (Roskilde Dagbl.): Haudrup Kgd. skal udvides paa det Sted, hvor den gl. Skole har ligget.

24/10 (Demokraten): Det er 31 Aar siden, Kapellet paa Nordre Kgd. i Aarhus blev udvidet, og nu hejses Kransen paa det nye Kapel-Krematorium.

25/10 (Vendsyss. Tid.): Muremester Kristiansen udvider Vraa Kgd.

26/10 (Aalborg Stiftstid.): Bjørnsholm nedlagte Kgd.

29/10 (Fr. borg Amtstid.): Kgds.gartner Blomberg er død (se Mindeordene i Hovednumret S. 116).

29/10 (Venstres Folkebl.): Nedrivning af det gl. Kapel i Ringsted begyndt; det nye ventes færdigt til 1. Juli 1941.

31/10 (Fyns Soc. Dem.): I Odense indrettes en Afdeling med Stengærder. Kgd. udvides med nogle Kolonihaver (ca. 5 ha).

2/11 (Fr. borg Amts Avis): Herløv Kgd. er bleven uvidet.

5/11 (Jydske Tid.): Ensted Kgd. er udvidet og blev indviet 3. Novbr.; Havearkitekt Johannes Thølle.

9/11 (Silkeborg Avis): Svstrup Kgd. udvides (Kr. 2500).

9/11 (Vejle Amts Folkeblad): Klovborg Kgd. skal udvides; Diget og nogle Veje flyttes.

11/11 (B. T.): Kirkeklokker paa Grammofon.

12/11 (Løgstør Avis): Udv. af Vilsted Kgd. udføres under Tilsyn af Arkitekt Windfeld Brørsen.

13/11 (Social-Dem.): Hans Rønø talte i Gaar i Radioen om Kirkegaardsforhold.

13/11 (Folkebl. f. Vejen): Holsted Kgd. er bleven reguleret.

14/11 (Loll. F. Venstrebl.): Beplantningen af Hørbelev ny Kgd. koster 700 Kr. (Gartner Olsen).

18/11 (Vestkysten): Ny Vedtægt for Brørup Kgd.

19/11 (Vendsyss. Tid.): V. Hjermitzlev Kgd.s Udv. indviedes den 17.

20/11 (Venstres Folkebl. Hdlg. Carl Thorsen udn. til Kirkegaardsinspektør i Ringsted.

20/11 (Venstres Folkebl.): Uenighed om Redskabskur paa Ringsted Kgd.

20/11 (Holbæk Amts Venstrebl.): Nyordning af Holbæk Begravelsesvæsen.

21/11 (Haderslev Soc. Dem.): Graasten Kgd. indvies Søndag.

22/11 (Hejmdal): Graasten ny Kgd.

24/11 (Fyns Venstrebl.): Kirkegaarden skal være en Have.

25/11 (Hejmdal): Den ny Kgd. og Kapellet i Graasten indviet den 24. ds. af Pastor C. Hvidt. (Arkitekt Jep Fink, Havearkitekt Johannes Thølle).

25/11 (Sydsjæll. Venstrebl.): Billedhugger Priors Skulptur opstillet i Urnehaven i Næstved.

25/11 (Sønderborg Soc. Dem.): Udv. af Ullerup Kgd. og nye Kapel indviedes den 24. af Provst Biering (Bygmester A. Skov, Havearkitekt Johannes Tholle).

26/11 (Ribe Stiftstid.): Den gl. Kgd. i Esbjerg bliver ikke nedlagt i 1941.

27/11 (Østsjæll. Folkebl.): Grundsten til Ringsted Kapelkrematorium nedlægges 5. Decbr.

28/11 (Frøborg Amts Avis): Slangstrup Kgd. udvides.

28/11 (Aalborg Stiftstid.): Der bevilliges 30,000 Kr. til Aalborg ny Kgd. (Kommunegartner Wendelboe).

29/11 (Horsens Avis): Brædstrup Kgd. taget i Brug og indviet den 28. ds. af Pastor Rosendal.

1/12 (Nordjyll. Soc. Dem.): Det ny Kolumbarium i Aalborg færdig (Arkitekt Odland). Urnehaven anlægges af Kommunegartner Wendelboe.

5/12 (Vendsyss. Venstrebl.): Vraa Kgd.s Udvidelse afleveredes i Gaar (Arkitekt Heilesen, Muremester K. J. Kristiansen).

5/12 (Venstres Folkebl.): Grundstenen er nedlagt til Ringsted ny Kapel (Arkitekt Herløv).

7/12 (Kaløborg Avis): Pyntegræn er steget med næsten 400 pCt.

7/12 (Horsens Soc. Dem.): Der bygges 295 m Mur ved Østre Kgd. i Horsens og rejses en Skulptur i Urnehaven paa Vestre Kgd. (Billedhugger Elo).

8/12 (Nordjyll. Soc. Dem.): Der er 25 Mand i Arbejde for at regulere den ny Kgd. i Aalborg.

10/12 (Holstebro Soc. Dem.): Vandborg og Thyborøn Kgd. er bleven udvidet i Sommer.

12/12 (Rosk. Tid.): Der er forelagt Forslag til Udv. af Glostrup Kgd.

13/12 (Herning Soc. Dem.): Herning Kgd. skal udvides, og der er bevilget et Laan paa 13,491 til delvis Betaling af Arealet. Der bevilges ca. 2500 Kr. til at indrette 475 nye Grave paa den nuv. Kgd.

14/12 (Sønderborg Soc. Dem.): Spørgsmaalet om Sønderborg ny Kgd. kommer til Behandling i Byraadet.

15/12 (Aalborg Stiftstid.): Vilsted Kgd. udvides mod Nord.

17/12 (Berl. Tid.): Sorgenfri Kgd. i Lyngby udvides.

18/12 (Aalborg Stiftstid.): Kolumbariet paa Aalborg gl. Kgd. indviedes den 15. ds.

FRA TIDSSKRIFTERNE

Gartner-Tidende Nr. 45: Udhugninger og Trærydninger. Nr. 48: Vore Kirkegaarde før og nu. Nr. 50: Nye københavnske Urnehaver.

Menighedens Raadens Blad Nr. 8: Foreningen for Kirkegaardskultur og »Vore Kirkegaarde«. — Nr. 9: Søndagsbegravelser.

Landsbygraveren Nr. 8: Myrer m. m. — Nr. 9: Nustrup Kirke. Hortensia. — Nr. 10: Søndagsbegravelser. Ret til Ferie.

Havekunst Nr. 8: Kirkegaardsbetragtninger.

Hus og Hjem Nr. 37: Kirkerist (Svinerist) ved Transebjerg Kgd. (Billede).

Bygmesteren Nr. 39: Kirkegaardskultur.

Ignis Nr. 10: Till frågan om åt gårdar för eldbeg. av under krig stupade. Urnlunden i Trollhättan. »Vore Kirkegaarde«. Eldbegängelseutställningen i Oscarshamn. Helsingör Krematorium 5 År. Krematorieplaner i Tranås. — Nr 11: Exhumering av en stupad svend Finlandsfrivilligs stoft. Eldbegängelseutställningen i Norköping. Svend Ericsons Krematoriefresk och monumentalmåleriets utveckling i Norden. Kring skogskrematoriet i Stockholm. Urnlunden i Knislinge.

Bygmästaren Nr. 19: Krematoriet på skogskyrkogården.

Gartenkunst Nr. 10: Waldfriedhof Lauheide.

Signal Nr. 16: Her hviler en tysk Soldat.

Kriegsgräberfürsorge Nr. 9: Die ewige Wache. Ehrenstätte Westerland auf Sylt. — Nr. 10: Die ewige Wache. Die Kriegsgräberfürsorge der deutschen Wehrmacht.

Puutarha Nr. 10: Vainajien päväski 1940 (om Gravsmykningdagen. Nr. 12: Sankarihautojen hoito — puutarhaväen kunnia — asia (om Heltegrave m. m.).

Viola Nr. 47: Trädsm. Hans Cato er bleven Inspektör paa Stockholm Norre begravningsplats. — Bombfällning över tyska kyrkogårdar.

BOGANMELDELSER

Karl Foerster: Von Landschaft, Garten, Mensch; Verlag Gartenschönheit, 8°, 48 S.

I 1917 udsendte den kendte Havebogsforfatter og Planteskolemand Karl Foerster en Bog, der havde sin store Succes blandt de feltgraa og de saarede. I 1940 udsender han denne Bog med Tanken om Naturfølelse og Naturlæde i Haab om at kunne skaffe ogsaa Soldaterne megen Glæde, Hjemstavnsfølelse og Kærlighed til Naturen. Den indeholder gode Billeder af saa forskellige Thema som Snekrystaller, Albrecht Dürers Melancholia, Riddersporer, Chrysanthemum og Michelangelo-Fragmenter, og den gamle Goethe citeres.

Finsk Kirkegaardslitteratur.

Den finske Kirkegaardslitteratur er righoldig, og i Forhold til de andre nordiske Lande indtager den en overmaade smuk Plads, — Skade kun, at ingen af de udgivne Værker er tvesprogede, saa de andre nordiske Folk ogsaa kunde læse de fortrinlige Bøger. Men Billederne kan man jo altid »læse«, — og da de i flere af Bøgerne udgør en væsentlig Del, behøver ingen i de andre nordiske Lande at holde sig tilbage fra at »gaa ombord« i nogle af de finske Bøger; de supplerer den øvrige Kirkegaardslitteratur paa en udmærket Maade, og de giver et levende Indtryk af det særlige Kulturelement, som Finland har beriget Norden med. — Udgiven af Foreningen Kirkegaardenes Venner (**Hautausmaiden ystävä**) foreligger Smaaskrifter Nr. 1, 2, 3 og 4, der bl. a. indeholder Perspektiver fra Wasa og Åbo; desuden af samme Forening et noget større Skrift (82 S.) om Gravmæler, Indddeling af Gravrækker, Registrering, Beplantning m. m. Af Pastor V. I. Forsman er udgivet et Skrift paa 32 S. om Kirkegaardenes Anlæggelse, Gravmæler m. m. (Kirkegaardskultur) bl. a. med Plan fra Malm Kirkegaard og Billeder fra München, Helsinki m. fl. Steder. Det er udsendt som Nr. 8 i en Serie om kristelig Kunst. Af Kunstneren Ilmari Wirkkala er udsendt en Bog paa 62 S. om Kirkegaardsteknik og Kirkegaardskunst, — illustreret med fotografiske Gengivelser og Tegninger af Kunstneren; denne har iøvrigt i høj Grad medvirket ved Fremkomsten ogsaa af de forannævnte Bøggerr. — Størst, smukkeste og mest værdifuld er dog Professorinde Maila Talvios Værk: »Julalan quistot«, et Værk i Kvart og med 368 plus 172 Sider. Værket er trykt i Dybtryk og fremkom som det første finske Værk i denne Art (1927). I fortrinlige Gengivelser skildres Finlands Kirkegaarde i By og paa Land; Fugleperspektiver fra Malm, Fotografier af gamle Trægravmæler fra fjerne Egne, berømte Gravmæler og berømte Mænds Monumenter, saasom Topelius, Fredrikka Bremers, Runebergs og mange flere, — Krigergrave fra 1918, Kirkegaard i Tampere, Gravkammer i Åbo, det Tottske Gravmæle samme Sted, Kirkegaardssport i Wiborg, Lapplandspartier og meget, meget mere. Kort sagt: Selv uden at forklejne Wadsjö's svenske Værker er Maila Talvio det betydeligste Værk om Kirkegaardskultur i Norden.

Deutsche Soldatenmale, 8°, 36 S., Berlin 1940.

Det tyske Forbund for Krigsgraveforsorg har udgivet dette smukke Værk om de Grave, som er indrettet ved Forbundets Hjælp. Det indeholder smukke Illustrationer, ofte Helsides og flere farvelagte, og med lidt forklarende Tekst, — altsammen vedrørende Verdenskrigens Grave.

Hector Boeck: Danske Mindesmærker og Krigergrave i Sønderjylland fra Krigene 1813, 1848—50 og 1864. Slesvigsk Forlag, 8°, 368 S., Kbh. 1940. Kr. 6,50.

Militærforfatteren, Kaptajn Hector Boeck har i det nys udsendte digre Værk om danske Krigergrave givet Danmarks Folk en Bog, som man uvilkaarligt griber med Begærlighed, — den er som talt ud af vor Tid, og i Ulykkesaaret 1940 har vi godt af at grave i disse dyrebare Minder, — Minder om de Helte, der gik forud for 9. Aprils 13 danske Soldater, og som ligesom de stred for Danmarks Frihed og Frelse, og desuden ligesom de fleste af 9. Aprils Helte god deres Blod i Sønderjyllands hellige Jord. Omkring 450 Grave er beskrevet, og de Begivenheder, der knytter sig hertil, er omtalt, ofte med gribende Ord. Værket er derfor ikke blot af national og militær Værdi, det er ogsaa af personalhistorisk Betydning, og for Kirkegaardsfolk er det selvfølgelig Læsning. Mange af Gravene er kendte og har »Stjerne« i Turistbøgerne, — mange andre er her draget frem i Dagens Lys for et Publikum, der ellers ikke vilde have let ved at finde dem; og Forfatteren fortjener en varm Tak, fordi han har gjort dette Arbejde, og Forlaget, fordi det har ofret saa mange Billeder (ofte flere paa hver Side). Der er meget lidt at kritisere ved dette Værk; dets Niveau og dets Emne kræver Ærbødighed og Pietetsfølelse; men netop derfor bør Billederne ikke være skaaret saadan af, som f. Eks. Billederne nederst Siderne 126 og 127 samt paa Side 51, og man undres over, at Forfatteren i Forordet benytter det unægtelig politisk betonedede Udtryk »Folkefæller«, naar vi dog ellers hidtil var brugt Udtrykket Landsmænd. — Værket omfatter de mange Grave, som er under Tilsyn og Omsorg fra det danske Krigsministeriums (Forsvarsministerium) Side, — der er mange, som er under lokal Omsorg, og paa Bogen om dem venter vi nu med Længsel, — ligesom Bogen om Gravene og Mindestenene for de Danske, der faldt i Verdenskrigen, ogsaa bør skrives. Der er her mange Kilder at øse af, baade i Krigsarkiver, Hjemstavnsaarbøger og andre Steder, — og for Verdenskrigens Faldne gælder det jo desuden, at der lever Paarørende, saa at Undersøgellesarbejdet væsentlig lettes og Bogens økonomiske Basis lettere sikres.

Hans Hvass og Sikker Hansen: Byens Dyreliv, 4°, 120 S., Kbh. 1940.

Et nydeligt Værk for Store som Smaa. Magister Hvass fortæller paa Livet løs om smaa og store Fugle, om deres Forekomst, baade Stedet og Antal, og om deres Liv og Færden — ligetil og fornøjeligt. En god Tid maa det have været, da der engang kun var 87 Maager i København, mens de nu er en hel »Byplage« — ligesaa trist som det er, at de fornøje-

lige Selskabspapegøjer, som Zoologisk Have en Sommer slap løs (med Vilje) ikke kunde klare sig ude, for dem vilde vi alligevel hellere have beholdt. At Solsorten er bleven en hel Byflugt, hvad den egentlig ikke er født til, ved vi, og at Rotter og Mus generer i Parker og paa Kirkegaarde er ikke gaaet upaaagtet hen; men Hvass fortæller det nu godt, og Sikker Hansens Streg giver den rette Stemning: Lys og Skygge fordelt paa Dyrene, baade efter deres Færd, om Natten eller om Dagen, og efter den Sympati, de er omgærdet af — hos Mennesker. Bogen fortjener at komme ud og blive læst paa mange Kirkegaarde, ganske som Forfatteren selv har gjort mange Studier der.

Ole Olsen: Husmoderens Blomsterbog. 8°, 64 S., ill. Hirschsprungs Forlag, København 1940.

Det er ikke en Selvfølge, at en »Blomsterbog« udelukkende handler om Stueplanter, — men det ligner alligevel ligesom i Luften, og Forsidebilledet viser klart, at saadan er det her. Det er en billig Bog (2,50) med udmærket Navneregister og en hel Del Billeder, der for de flestes Vedkommende er optaget af den kendte Blomster-Amator-Fotograf Willy F. Hansen. Dertil udmærkede Kulturanvisninger af en, der har levet det meste af sit Liv med Stueplanter, og som altsaa er Dus med dem. Mere kan man ikke forlange.

J. V. Irgens-Møller: Jenssens Lommebog for Gartnere og Havevenner, 31. Aarg. Kbhvn. 1941.

Lommebogens Værdi er forlængst anerkendt, — de 31 Aargange bærer for dens Nytte; Gartnere og Kirkegaardsfolk vil nødigt undvære den. Skal man indvende noget, saa skulde det være, at den er for monotont. Der kunde godt være en eller et Par smaa nye Artikler hvert Aar, saadan som man har det i tilsvarende udenlandske Lommebøger og Almanakker. Og Redaktøren kunde godt rette de Fejl, som aarligt gaar igen og som Anm. aarligt gør opmærksom paa, saaledes bl. a. vedr. »Vore Kirkegaarde«.

Kirkegården paa Teatret.

I den genoptagne, noget antikverede, men sarkastiske og fornøjelige Komædie »En Sjæl efter Døden«, har Det kgl. Teaters Dekoratorer Svend Gade og Axel Bruun gengivet et Kirkegaardsparti, som man straks nikker genkendende til. Motivet er fra Assistens Kirkegaard i København, og rummer den gamle Graverbolig ved Nørrebros Runddel, tilsat et Parti med gammeldags Gravmæler af den beskednere Slags, og dertil en kostbar Obelisk over »Sjælen«. Holger Gabrielsens fortrinlige Komædie forhindrer ikke, men foranlediger tværtimod, at han glemmer, at det er

Kulisser og ikke Virkelighed, hvorved man baade kommer til at se det »kostbare« Gravmæle vugge kraftigt i sine Fuger, saa det staar i Fare for at falde om, og at Gabrielsen formaar i eet Tag at løfte en hel Række af de beskedne Gravmæler, uden at han dog bliver overanstrengt derved. Man kunde ønske en saadan Teaters Unøjagtighed omsat i Virkeligheden, naar gamle Gravmæler trænger til at blive fjernet.

RESOLUTIONER m. m. VEDRØRENDE KIRKEGAARDE

(Fortsat fra Side 44).

I Anledning heraf skal man udtale, at uanset at Ministeriet maatte finde det ønskeligt, at der med Hensyn til Kirkegaardsværger gjaldt samme Regler angaaende deres Ansættelse og Funktionstid m. v., som er gældende for Kirkeværger, ses det dog ikke, at der i Lovgivningen findes nogen Bestemmelse, som ligefrem er til Hinder for, at der i en Vedtægt for Kirkegaardsværger fastsættes Bestemmelser med Hensyn til Ansættelse og Funktionstid som de i nærværende Sag omhandlede.

30. Aug. 1937. Kirkeministeriets Cirk. (til Biskopperne) ang. nogle Bestemmelser i det af Justitsministeret udfærdigede Regulativ for Udførelse af Ligbrænding af 1. Juni 1937.*)

Ved Fremsendelsen af fornævnte Regulativ skal man henlede Opmærksomheden paa de i § 7, Stk. 1, givne Bestemmelser om Pligt for Krematorierne — i København og Frederiksberg Begravelsesvæsen — til at give Underretning til vedkommende Sognepræst om Stedet og Tidspunktet for Brændingen, om Anbringelsesstedet for Asken og Navnet paa den Person, til hvem Asken udleveres. Man henleder derhos Opmærksomheden paa, at det nu i Regulativets § 6 er udtrykkeligt fastsat, at Asken kun maa anbringes paa det til Krematoriet opgivne Sted, og at der, forinden Nedsættelsen paa en Kirkegaard finder Sted, skal ske Henvendelse herom til vedkommende Sognepræst.

Endelig henleder man Opmærksomheden paa Bestemmelsen i Regulativets § 7, Stk. 2, hvorefter der om Anbringelsen af en Askeurne paa en Kirkegaard udenfor København og Frederiksberg straks efter Anbringelsen skal gives Underretning herom til vedkommende Krematorium eller, forsaavidt Brændingen har fundet Sted i København eller paa Frederiksberg, til Begravelsesvæsenet der.

(Fortsættes).

*) Se Smaaskrifter Nr. 6.